

Rychetská, Magdaléna

Závěr

In: Rychetská, Magdaléna. *Bouřlivý příběh : postavení katolíků v Čínské lidové republice*. Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2023, pp. 108-114

ISBN 978-80-280-0166-7; ISBN 978-80-280-0167-4 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.78446>

Access Date: 25. 06. 2024

Version: 20230720

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

7 ZÁVĚR

V předchozích částech této knihy jsme si ukázali, že poslední roky byly pro katolíky v Číně bouřlivé. Byli konfrontováni s vypjatými výzvami – nejdůležitějšími z nich jsou sino-vatikánská dohoda a nové *Narřízení o věcech náboženských*.

Skutečně, od nástupu současného prezidenta Xi Jinpinga v roce 2012 se situace pro katolíky, stejně tak jako pro ostatní náboženské skupiny v Číně neustále zhoršuje. Nová ideologická politika sinizace náboženství s sebou přináší nutnost plně se podřídít režimu strany. V Čínské lidové republice v současnosti neexistuje skutečná svoboda náboženského vyznání. Řada křesťanů – jak katolíků, tak protestantů – neustále čelí spoustě omezení, ba i pronásledování. Čínská vláda podobně jako v 50. a 60. letech zavírá a boří kostely, zakazuje náboženské vzdělávání, setkávání a pronásleduje mnohé představitele zejména neoficiálních křesťanských skupin. KS Číny bez všech pochyb často brání křesťanům žít v jejich víře. Vlastenecké sdružení čínských katolíků (VSČK) i nadále propaguje ideu harmonického soužití církve a vlády, avšak mnohé skupiny nejen podzemních katolíků čelí perzekuci.

Při čtení komentáře významného historika Paula P. Marianiho o situaci katolíků v Číně v 50. letech si člověk nemůže nevšimnout řady paralel se situací křesťanů v současné Číně. Mariani hodnotil strategie komunistické strany vůči katolíkům takto:

Katolická církev [po nástupu nového režimu] brzy pocítila osten moci státu ve třech hlavních oblastech: daně, vzdělávání a náboženská politika... Někteří se nemohli ubránit pocitu, že daně slouží jako zbraň proti nim. Nějaký čas neměla církev jinou možnost než platit vysoké daně a snažit se dál financovat co nejvíce ze své charitativní činnosti... Druhou velkou vládní iniciativou, která ovlivnila církev v prvním roce a půl, byla vzdělávací politika KS Číny. KS Číny věděla, že budoucnost země mají v rukou mladí lidé...

Náboženství bylo vyňato ze vzdělávacích programů... Třetí frontou byla náboženská politika KS Číny. Náboženská politika již byla v jiných regionech Číny poměrně brutální. Řada kostelů již byla zkonfiskována a církevní personál pronásledován, uvězněn nebo dokonce zabit.¹

A skutečně, všechny tyto aspekty nacházíme v politice KS Číny vůči náboženství i v posledních letech – a to se týká nejen katolické církve, ale také ostatních náboženských skupin. KS Číny se navrácí k dřívějším nástrojům pro potlačení křesťanských církví.

Jak jsme si ukázali v kapitole 5, podle novelizovaného *Nařízení o věcech náboženských* odbory místní správy provádějí dohled a kontrolu nad veškerým církevním majetkem. Patří sem všechny příjmy kostelů i dary, které musí být transparentní a dostupné veřejné kontrole. *Nařízení* dále zavedlo přísné řízení investic náboženských organizací a omezilo dary ze zahraničí přesahující 100 000 jüanů (asi 345 000 Kč), které se nyní musí hlásit Jednotné frontě. Veškeré finance katolických kostelů tak přímo kontroluje komunistická strana. Vláda tedy zjevně přijala strategii finančního omezování.

Za druhé, vláda zavedla přísnější kontrolu nad církevními školami pomocí striktních pravidel. Žádné náboženské vzdělávání bez registrace a státního souhlasu není dovoleno. Stát dále nyní oficiálně bojkotuje náboženské vzdělávání nezletilých – i když tento bod není uveden v žádném právním dokumentu upravujícím náboženskou činnost na celonárodní úrovni, od roku 2021 je zákaz součástí některých provinčních nařízení.² V čínském veřejném prostoru se objevila řada sloganů, které propagují, aby mladí lidé nechodili do kostela, jako je plakát s propagandistickým mottem: „Nezletilí nemohou vstupovat do církevních budov.“³

I přesto, že KS Číny nepodporuje účast dětí na náboženském životě, na mších jsou děti často přítomné. Během prováděného průzkumu v období březen–květen 2018 a v květnu 2019 se nedělních mší pravidelně účastnili rodiče s dětmi ve věku od jednoho do deseti let. Tyto děti nebyly často úředně pokřtěné, ale přesto se účastní bohoslužeb – kdy jim starší rodinní příslušníci (obvykle rodiče nebo prarodiče) vysvětlují obřad. Od roku 2020 však došlo k dramatickému zvratu. V rámci programu zaměřeného na odvrácení mladých lidí od církve se několik kněží a představitelů církve, kteří tento rozkaz nedodržovali, stalo obětmi tvrdých zákroků. Například otec Liu Jiangdong 刘江东 z farnosti Zhengzhou 郑州 provincie Henan 河南 organizoval křesťanská vzdělávací shromáždění pro mladé lidi do 18 let. Za tento „zločin“ ho představitelé VSČK v roce 2018 zbavili jeho

1 Mariani, *Church Militant...*, 32–35.

2 Feith, Katharina; Friemann, Isabel a Wenzel-Teuber, Katharina. 2022. News Update on Religion and Church in China September 10 – December 4, 2021. *Religions & Christianity in Today's China* 12(1), 1–13, tady 3–4.

3 *Wei chengnian ren buneng jin zongjiao changsuo* 未成年人不能进宗教场所.

funkce ve farnosti a vláda ho následně do roku 2019 věznila pro porušení vládních nařízení o náboženských záležitostech.⁴ Vláda chce, aby děti nenásledovaly učení církve a její doktrínu, ale aby namísto toho následovaly výlučně komunistickou stranu a její ideologii. Náboženskou výchovu by podobně jako v 50. letech měla nahradit politická indoktrinace.

Třetím bodem, který zmiňuje Mariani, jsou striktní právní normy omezující náboženskou svobodu. Mezi početné změny nového právního systému pro dohled nad náboženstvím, prosazované od roku 2018, patří podrobnější monitorování všech náboženských aktivit, včetně on-line kázání, náboženského vzdělávání, získávání finančních prostředků pro náboženské skupiny a šíření dokumentů s náboženským obsahem. Jednou z nejvýznamnějších změn pro katolíky je opětovné vložení požadavku na aktivní propagaci a podporu socialismu. KS Číny vyzdvihuje nutnost, aby náboženství řádně poslouchala stát. Kromě změn obsažených v novém *Nářízení* a sino-vatikánské provizorní dohodě požaduje KS Číny v posledních letech, aby se katolická církev (a všechny další náboženské skupiny v Číně) „řídila socialismem s čínskými rysy“ (*Zhongguo tese shehuizhuyi zongjiao lilun* 中国特色社会主义宗教理论). Podle tohoto programu se VSČK jako vlastenecká organizace snaží reinterpretovat katolické učení tak, aby sloužilo socialismu tím, že prosazuje mravnost a sjednocenou a harmonickou čínskou společnost.⁵ Od roku 2002 autoři učebnic pro tento typ vzdělávání interpretovali řadu veršů z Bible v duchu socialismu a vlastenectví.⁶ Podle KS Číny by náboženství měla podporovat vedoucí úlohu KS Číny a socialistickou cestu. Toto vše je součástí programu polické sinizace náboženství (*zongjiao zhongguohua* 宗教中国化). Jak již bylo zmíněno, je to politický program, který se zaměřuje na vytváření náboženství zcela podřízených KS Číny. Podle Cervellery je cílem eliminovat přítomnost katolické církve ve veřejném prostoru a zneviditelnit ji.⁷ Církev by neměla přitahovat příliš velkou pozornost a být viditelná ve veřejném prostoru – z toho důvodu jsou často z kostelů odstraňovány kříže. Podle strany by architektura kostelů neměla mít západní prvky – to bylo předmětem kampaně, která probíhala v letech 2013–2016. V tomto období docházelo k odstraňování křesťanských křížů a bourání kostelů zejména v provincii Zhejiang 浙江, kde místní vláda spustila „kampaň 3 + 1“ (*san gai yi chai* 三改一拆) – to znamená, že jeden ze čtyř křesťanských kostelů byl zbourán a zbytek přetvořen tak, aby zrcadlil čínskou klasickou architekturu. Minimálně od roku 2018 se ale odstraňování křížů a zavírání kostelů stalo realitou ve všech provinciích v Číně.⁸ Ještě větší znepokojení vyvolává to, že katolická církev, přestože jde o sociální skupinu,

4 Cervellera, *Religious Policy in China...*

5 Palmer, *China's Religious Danwei...*, 23–26.

6 Kuo, *Chinese Religious Reform...*, 1042–1051.

7 Cervellera, *Religious Policy in China...*

8 Yang, *From Cooperation to Resistance...*, 87.

by podle KS Číny neměla mít žádnou sociální funkci, jako je péče o chudé, děti nebo starší osoby. Sociální angažovanost není při náboženských skupinách vítána.⁹ Zneviditelnění náboženství ve veřejném prostoru je jistě jen prvním krokem, který má vést k dlouhodobému a neměnnému cíli KS Číny – totálnímu odstranění náboženství ze života občanů ČLR.

Třebaže náboženské organizace mají oficiálně dovoleno vydávat a šířit tištěné materiály s náboženským obsahem, *Narřízení* uvalilo na vydávané náboženské dokumenty větší dohled. Stojí za zmínku, že *Narřízení* nezakazuje publikování současné verze Bible, ačkoli ve vlasteneckých sdruženích dochází k pokusům o změnu jejího obsahu tak, aby byl slučitelný s programem KS Číny.¹⁰ Dále byla v posledních dvou letech hlášena řada omezení šíření Bible. Podle *Narřízení* je zakázán internetový prodej i stahování Bible a zahraniční náboženské materiály se nesmí šířit bez vládního schválení; povoleno je pouze přiměřené množství pro osobní použití:

Dovoz náboženských publikací a tiskovin nad rámec publikací a tiskovin pro osobní potřebu a v přiměřeném množství nebo dovoz náboženských publikací a tiskovin jiným způsobem se řeší v souladu s příslušnými státními předpisy.¹¹

Trend směrem ke striktnější kontrole je již patrný: v kostelech navštívených během průzkumu v roce 2018 byly k dispozici některé neoficiální náboženské tiskoviny; o rok později tam žádné takové materiály nebyly.

Navíc nové *Opatření o správě náboženských informačních služeb na internetu* de facto zakazuje šíření náboženského obsahu on-line. V praxi se totiž ukazuje, že získání licence je velice obtížné. Toto omezení má důležitý dopad na fungování lokálních náboženských komunit. Speciálně v době pandemie covidu-19, kdy byly kostely kvůli možnému šíření viru po dlouhou dobu uzavřeny, bylo mnoho věřících odkázáno na on-line prostor.

Oficiálně povolená křesťanská sdružení mohla dlouhou dobu žít pod dohledem, ale bez striktních zákazů. I to se však mění. Náboženská politika politické sinizace totiž zdůrazňuje odpovědnost strany za správu všech náboženských skupin v Číně a jejich přizpůsobení se socialismu. Příkladem propojení socialismu a křesťanské víry jsou snahy o přepsání Bible. Tyto projekty se týkají oficiálního katolického i protestantského sdružení. Jaký bude výsledek, zatím není jasné, ale příklad z roku 2020 nepředpovídá nic dobrého.

9 Cervellera, Religious Policy in China...

10 Vermander, Sinicizing Religions..., 5.

11 Článek 46, *Narřízení o věcech náboženských*...

Oficiální politický diskurz KS Číny a právní předpisy v oblasti náboženství nepochybně vedou k další represii vůči katolické církvi. Jeden kněz například anonymně publikoval otevřený dopis západní společnosti, v němž varuje před eskalací situace v Číně. Uvádí dechberoucí souhrn nejdůležitějších omezení náboženského života čínských katolíků. Z toho důvodu stojí za to ocitovat tento dopis podrobně:

1. Internetový prodej knih vztahujících se ke křesťanství, zvláště pak Bible, je zakázán. Jiné materiály související s křesťanstvím, jako jsou fotografie, obrazy, nástroje, se zde objevují stále vzácněji.
2. Boření kostelů a křížů, které pokračuje v nezmenšené míře i po podpisu dohody, zažívá a hluboce prožívá drtivá většina katolíků v Číně.
3. Dospívající mají zakázáno chodit do kostela; je zakázáno pro ně pořádat hodiny náboženství; některá místa dokonce vydala nařízení, že se ve školách a na pracovištích nesmí vůbec křesťanství zmiňovat.
4. Obvyklá misijní činnost je nejen silně omezená, ale je jí bráněno soustavně a na všech místech, tato místa mají cejch zakázaných [míst]; je považována za nezákonnou činnost; dokonce hrozí uzavření z důvodu rizikovosti.¹²

Postavení čínských katolíků je velice složité již od založení ČLR. V jejich historii byla období, která byla temná a trpká. V knize jsme také jsme představili nedávný vývoj ovlivňující církev. Kromě změn souvisejících s novou sino-vatikánskou dohodou požaduje v posledních letech Komunistická strana Číny od katolické církve (a všech ostatních náboženských skupin v Číně), aby „se řídila socialismem s čínskými rysy“. V duchu tohoto programu se Vlastenecké sdružení čínských katolíků jako vlastenecká organizace snaží reinterpretovat katolické učení tak, aby sloužilo socialismu tím, že prosazuje mravnost a sjednocenou a harmonickou čínskou společnost. Od roku 2016 trvá prezident Xi Jinping na tom, že v nové éře je důležité, aby náboženské skupiny v Číně přijaly socialismus a dodržovaly politickou sinizaci (*zhongguohua* 中国化). Přesněji než výrazem sinizace lze tento projekt charakterizovat pojmem počínštění v duchu komunistické ČLR, protože hlavním cílem je přizpůsobit náboženské skupiny politickému systému ČLR. Také zdůraznil odpovědnost strany za řízení všech náboženství v Číně. Podle komunistické strany by náboženství měla podporovat vedoucí úlohu KS Číny a cestu socialismu. Tato skutečnost byla dokonce začleněna do právního předpisu o náboženství, protože v roce 2018 ČLR uvedla v platnost novelizovanou verzi *Nařízení o věcech nábožen-*

12 Hu, Francis. 2020. Priest of the 'Lower Class Clergy': Enthusiasm for the Sino-Vatican Agreement Is Misplaced. *Asia News* [on-line]. [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: <<http://www.asianews.it/news-en/Priest-of-the-lower-class-clergy:-Enthusiasm-for-the-Sino-Vatican-agreement-is-misplaced-51039.html>>.

ských, které přímo prosazuje socialismus a celkovou větší kontrolu nad náboženskými skupinami v Číně. Navzdory skutečnosti, že Ústava Čínské lidové republiky zaručuje náboženskou svobodu, v posledních několika letech KS Číny pod vedením prezidenta Xi Jinpinga zahájila program restrikcí a upevňování kontroly nad náboženstvím. Byla hlášena také řada nových případů náboženského pronásledování. Politický narativ KS Číny a zákony vedou k dalšímu útlaku ze strany státu. Při bližším pohledu na změny v *Narízení* se zdá, že cílem komunistické strany je vytvořit režim, který se řídí koncepcí vlády pomocí zákona (*yifa zhiguo* 依法治国), jež umožňuje státu využívat právní normy k prosazování jeho vlastních cílů. Toto vše rezonuje v katolické církvi a vede k řadě problémů a kritice.

Na druhou stranu VSČK jako organizace pod přímým vlivem komunistické strany hlásá harmonickou spolupráci s vládou. VSČK se snaží spojit katolické dogma s požadavky komunistického režimu. Na rozdíl od oficiálního příběhu VSČK o „harmonii“ se mnozí katolíci obávají, že by tyto novinky mohly vést k odtržení od katolického dogmatu.

Neměli bychom však zapomínat, že vztah mezi vládou a katolíky v Číně se v jednotlivých provinciích liší: někteří představitelé místních úřadů a kádry mohou povolovat některé neoficiální aktivity; na jiných místech je kontrola přísnější a katolíci čelí pronásledování. Měli bychom tyto místní rozdíly brát na vědomí a nevnímat čínskou vládu jako

monolitický celek, ale spíš jako jednotlivé větve a konkrétní jednotlivce v různých útvech.¹³

Proto to, co je povolené nebo přehlížené v jedné provincii, může být vysoce problematické v jiných částech Číny. A také ne každý otevřený vlastenecký kostel slepě dodržuje všechna pravidla stanovená KS Číny a ne všichni podzemní katolíci se bouří proti vládě. Rozhodně bychom neměli katolickou církev vnímat jako výrazně rozdělenou na otevřenou a podzemní. Tyto dvě zdánlivě rozdělené skupiny často spolupracují a řeší podobné problémy. Jean Charbonnier místo toho navrhl:

[h]ovořit o jedné církvi se dvěma tvářemi. Viditelná tvář, kterou vidí a fotografují zahraniční návštěvníci, může také mluvit a deklamovat oficiální slogany. Druhá tvář mlčí; výjimkou jsou příbuzní nebo několik přátel, kterým lze plně důvěřovat.¹⁴

Mnoho katolických kněží a řeholnic, ať už pod vedením VSČK nebo náležejících k podzemní církvi, se stará o každodenní potřeby věřících, ale současně mezi nimi panují obavy z toho, aby na své aktivity příliš neupozorňovali. A ačkoli prosazování

13 Liu a White, *Old Pastor and Local Bureaucrats...*, 575.

14 Charbonnier, *The Catholic Church in China...*, 314.

spolupráce s vládou je jednou z obecných strategií náboženských skupin v totalitním režimu, měla by taková strategie (v ideálním případě) vést k vytvoření lepší situace a celkovému zlepšení postavení církve. V posledních letech to však vypadá, že se toho pro katolíky v Číně moc nezlepšilo. Jak se zdá, situace čínských katolíků (z oficiální i podzemní církve) odpovídá popisu Bernarda Cervellery:

Peking zavádí naprostou kontrolu nad katolickou církví a náboženskými komunitami. Pro některé čínské kněze jde o opakování Kulturní revoluce. Ale ve skutečnosti jen Čína zavádí projekt, který pochází z 80. let 20. století: čínská církev je národní církev, která patří pouze státu.¹⁵

Ze všech výše zmíněných důvodů má řada věřících obavy o další směřování katolické církve v Číně. Všichni katolíci jsou vystaveni intenzivnímu tlaku ze strany vlády, který často vrcholí přímým útlakem. Oficiální politický diskurz KS Číny a právní předpisy v oblasti náboženství nepochybně vedou k další represi vůči katolické církvi.

Tato kniha představila příběh katolické církve v Čínské lidové republice od roku 1949 do současnosti (2023). Je to vskutku bouřlivý příběh, protože v něm můžeme sledovat střídání dějinných kapitol nedůvěry a pronásledování s krátkými úseky oboustranného statu quo. Sledování nejen podzemní církve, ale také oficiálně povolené větve katolíků (často opomíjený červený trh podle Yang Fengganga) nám pomohlo porozumět komplexní situaci, v níž se katolická církev v Číně nachází.

15 Cervellera, Religious Policy in China...